

Nr 271.

Ankom till riksdagens kansli den 5 november 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

(4:e avd.)

Kapitalbudgeten.

Statens affärsverksfonder.

1:o) **Inköp av fastigheten Blåmannen nr 4 i Stockholm.** Kungl. Maj:t har (bilaga 12, punkt 1, s. 157—166 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 oktober 1946) föreslagit riksdagen att till Inköp av fastigheten Blåmannen nr 4 i Stockholm å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor.

Generalpoststyrelsens bankavdelning har under tiden efter år 1939, då den senaste nybyggnaden för postgirokontorets räkning togs i anspråk, utvecklats mycket kraftigt. Ökningen i antalet omsättningar från år 1939 till år 1945 uppgick för postsparbanken till 103,4 %, för postgirot till 68,5 % och för statens intressekontor till 84,4 %. Bankavdelningens personal har under samma tid ökats med 107,2 %. Arbetsökningen på bankavdelningen pågår alltjämt, och en fortsatt tillväxt kan förutses.

Vid planläggningen av bankavdelningens nuvarande lokaler hade man icke räknat med en så kraftig utveckling av rörelsen som sedermera inträtt. Utrymmena motsvara sedan flera år tillbaka icke behovet och äro med nuvarande belastning ur arbets- och rationaliseringssynpunkt mindre goda. De tillfredsställa icke heller moderna krav på sanitet och personalens trivsel. Genom vissa omdispositioner inom centralpostkomplexet har situationen dock hittills kunnat bemästras.

Generalpoststyrelsen har nu framhållit, att en hållbar lösning på längre sikt av bankavdelningens lokalfrågor torde kunna uppnås endast genom en tillbyggnad av det nuvarande postgirohuset på angränsande tomtmark. För möjliggörande härav har styrelsen föreslagit inköp av den öster om postgiro-

huset vid Mäster Samuelsgatan belägna fastigheten Blåmannen nr 4. Enligt ett av styrelsen under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande med ägaren träffat avtal skulle köpeskillingen uppgå till 2 250 000 kronor, vilket motsvarar ett tomtpris av omkring 1 850 kronor per kvadratmeter.

Departementschefen har ansett sig icke böra motsätta sig förvärv av fastigheten på de av generalpoststyrelsen föreslagna villkoren. För fullgörande av statsverkets förpliktelser enligt avtalet erfordras för innevarande budgetår 900 000 kronor.

I ärendet verkställd utredning torde hava ådagalagt behovet av en utökning av lokalerna för generalpoststyrelsens bankavdelning, lämpligen genom tillbyggnad av det nuvarande postgirohuset. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Inköp av fastigheten Blåmannen nr 4 i Stockholm* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under postverket anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor.

2:o) **Inköp av fastigheten Blåmannen nr 10 i Stockholm.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 166—168), vilket avser förvärv av fastighet för att säkerställa behovet av ytterligare framtida lokalutvidgningar för generalpoststyrelsens bankavdelning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Inköp av fastigheten Blåmannen nr 10 i Stockholm* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under postverket anvisa ett investeringsanslag av 930 000 kronor.

3:o) **Telefonstationsbyggnad i kvarteren Rutan och Krukmakaren i Stockholm.** Kungl. Majt har (punkt 3, s. 168—170) föreslagit riksdagen att till Telefonstationsbyggnad i kvarteren Rutan och Krukmakaren i Stockholm å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Den telefonstation, som betjänar abonnenterna på Södermalm i Stockholm, är numera utnyttjad till nära maximum av sin kapacitet. Med hänsyn härtill och då ökningen av antalet abonnenter bedömts komma att fortsätta med oförminskad hastighet, har det ansetts nödvändigt att uppföra ytterligare en telefonstationsbyggnad inom nämnda stadsdel.

Telegrafstyrelsen föreslår nu uppförande å för ändamålet förvärvat tomt av en nybyggnad, som jämväl skulle inrymma lokaler för telegrafverkets undervisningsanstalt, den utländska kontrollavdelningen och redaktionen för telefonkatalogen. Nybyggnaden föreslås skola uppföras å en nu Stockholms stad tillhörig, obbyggd tomt om 2 800 m², som kunde förvärfvas för ett pris

av 850 000 kronor. Kostnaderna för byggnadsföretaget ha uppskattats till 3 800 000 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt att nybyggnaden kommer till stånd i enlighet med telegrafstyrelsens förslag. För förvärv av tomten och påbörjande av byggnadsarbetena erfordras för innevarande budgetår 2 000 000 kronor.

Utskottet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Telefonstationsbyggnad i kvarteren Rutan och Krukmakaren i Stockholm* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under telegrafverket anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

4:o) **Verkstadsbyggnad i Sundsvall.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 171—174) föreslagit riksdagen att till Verkstadsbyggnad i Sundsvall å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

Departementschefen har framhållit, att telegrafverkets behov av stationsutrustningar under de senaste tio åren kraftigt ökat, icke minst genom den fortgående automatiseringen av telefonnätet. Materialbehovet hade tillgodosetts genom leveranser från enskilda företag och från telegrafverkets egen verkstadsrörelse, vilken under samma tid undergått en betydande utveckling. På grund av den sedan några år otillräckliga leveranskapaciteten hos nu befintliga leverantörer hade ett leveransunderskott på stationsutrustningar uppkommit. Fara syntes föreligga för att detta underskott skall ökas, särskilt som behovet av stationsutrustningar vore nära beroende av antalet telefonabonnenter i landet. Under de senaste åren hade behovet av telefonapparater kraftigt stigit, och telegrafstyrelsen väntade, att antalet apparater komme att fördubblas under en tidrymd som understiger 20 år. För att täcka det nyssnämnda underskottet samt på ett tillfredsställande sätt tillgodose nya abonnenters behov av telefonförbindelser torde en ytterligare utbyggnad av telegrafverkets verkstadsrörelse böra övervägas. Telegrafverkets nya verkstad i Vänersborg vore visserligen ännu icke helt utnyttjad till sin kapacitet, men även sedan denna verkstad fullt utbyggt torde behovet av stationsutrustningar härigenom icke kunna täckas, varför uppförande av en ny verkstad syntes erforderlig.

Departementschefen har nu förordat ett av telegrafstyrelsen framlagt förslag om uppförande av en ny verkstad i Sundsvall å en tomt om 34 000 m², som kan förvärfvas till ett pris av 102 000 kronor, därav stadens myndigheter ställt i utsikt bidrag till omkring halva beloppet. För påbörjande av byggnadsföretaget, som kostnadsberäknats till 6 500 000 kronor, ha för innevarande budgetår äskats 1 500 000 kronor.

Den nu föreslagna utbyggnaden av telegrafverkets verkstadsrörelse synes vara nödvändig för att tillgodose det framtida behovet av stationsutrustningar. Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot att verkstaden förläggas till Sundsvall eller mot för densamma beräknade kostnader, hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Verkstadsbyggnad i Sundsvall* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under telegrafverket anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

5:o) **Inköp av tomt i Karlstad.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 174—176), som avser anvisande av medel för förvärf av mark i Karlstad för uppförande av en tillbyggnad till telefonstationsbyggnaden därstädes, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Inköp av tomt i Karlstad* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under telegrafverket anvisa ett investeringsanslag av 170 000 kronor.

6:o) **Omläggning av kraftförsörjningssystemet vid malmbanans södra del.** Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 177—183) föreslagit riksdagen att till Omläggning av kraftförsörjningssystemet vid malmbanans södra del å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

Järnvägen Riksgränsen—Luleå (malmbanan), vilken var den först elektrifierade statsbanan i landet, erhåller den för bandriften erforderliga enfaskraften med periodtalet 15 från enfasaggregat i Porjus kraftstation. Vattenbyggnader och turbiner äro därvid statens vattenfallsverks egendom, under det att statens järnvägar äga generatorer, transformatorer och ställverk för enfaskraften liksom även anordningarna för kraftens överföring fram till banan. Sistnämnda anordningar bestå av dubbla 80 kV enfaslinjer, som framgå först från Porjus till Kuossakåbbo, därifrån dels till Linaälv, dels till Gällivare och sedan utmed banan norr ut till Riksgränsen och söderut till Notviken. Från denna ledning nedtransformeras kraften i 13 transformatorstationer till kontaktledningsspänningen 16 000 V.

För de elektrifierade statsbanorna i övrigt tillämpas ett annat matningssystem, i det att kraften uttages från det allmänna distributionsnätet för 50-periodig trefaskraft och i omformarestationer med roterande maskineri omformas till enfaskraft med periodtalet $16\frac{2}{3}$. Den nordligaste enligt detta system matade elektrifierade banan är Boden—Ånge. De båda matningssystemen ha sålunda numera en beröringspunkt, nämligen i Boden.

I skrivelse den 21 augusti 1946 har *järnvägsstyrelsen* framlagt förslag rörande omläggning av matningen av malmbanans södra del till det för de övriga elektrifierade statsbanorna tillämpade systemet.

Rörande förutsättningarna för omläggningen, därmed förenade tekniska åtgärder, omläggningens ekonomiska innebörd m. m. får utskottet hänvisa till propositionen (s. 178—181). Här må emellertid framhållas, att omläggningen medför ett medelsbehov av för järnvägsstyrelsens del 3 730 000 kronor, därav 1 700 000 kronor för budgetåret 1946/47, samt för vattenfallsstyrelsens del 1 575 000 kronor. Av sistnämnda belopp beräknas 750 000 kronor skola tagas i anspråk av anslaget till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk. Återstoden, 825 000 kronor, erfordras i form av särskild medelsanvisning, därav 250 000 kronor under innevarande budgetår.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen kan en ur drift- och enhetlighetssynpunkt önskvärd systemomläggning beträffande krafttillförseln till malmbanans södra del nu genomföras utan ekonomisk uppoffring för vare sig järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen eller Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag; man kan tvärtom räkna med en viss resulterande årskostnadsminskning. Detta ernås till följd av att enfasledningen Kuossakåbbo—Gällivare—Notviken, vilken vid en sådan omläggning icke längre erfordras för sin ursprungliga uppgift, kan nyttiggöras av statens vattenfallsverk för ändamål, som eljest skulle kräva helt nya anläggningar. Med tillgodoseendet av nämnda ändamål kan emellertid icke anstå mer än högst den tid, som omläggningen kräver, om den beslutas och igångsättes omedelbart. I annat fall måste nyanläggningar utföras i sådan omfattning, att enfasledningen vid en framtida omläggning av malmbanans matningssystem näppeligen kan utnyttjas och de ekonomiska förutsättningarna för omläggningen bortfalla. Avgörandet angående omläggningen måste därför träffas nu. I likhet med järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen anser jag, att det föreliggande gynnsamma tillfället bör begagnas, och jag biträder därför det framlagda förslaget.

Omläggningen kräver för statens järnvägars del en kapitalinvestering av sammanlagt 3 730 000 kronor för utförande av tre nya omformarestationer och en matningsledning mellan Boden och Svartön. Utgiften torde i enlighet med järnvägsstyrelsens förslag böra uppdelas med 1 700 000 kronor på budgetåret 1946/47 och återstoden, 2 030 000 kronor, på budgetåret 1947/48.

Vidare innebär omläggningen, att kraftledningen Kuossakåbbo—Gällivare—Notviken överföres från statens järnvägars till statens vattenfallsverks förvaltning. Mot de härav betingade bokföringsåtgärder, som föreslagits av järnvägsstyrelsen, har jag icke funnit anledning till erinran.

I likhet med järnvägsstyrelsen anser jag, att omläggningen icke bör föranleda någon ändring i bokföringshänseende beträffande de för beredskapsändamål till malmbanan anskaffade transformatorer och omformare, vilka efter omläggningens genomförande icke längre erfordras för sin ursprungliga uppgift.

Utskottet.

Utskottet har funnit den nu föreslagna omläggningen av kraftförsörjningssystemet för malmbanans södra del ändamålsenlig och får tillstyrka att densamma genomföres. Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot kostnadsberäkningarna för omläggningen eller mot av departementschefen förordad bokföringsmässig omföring av tillgångsvärden från järnvägsstyrelsen till vattenfallsstyrelsen, får hemställa,

att riksdagen må till *Omläggning av kraftförsörjningssystemet vid malmbanans södra del* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under statens järnvägar anvisa ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

7:o) **Ny trefasgenerator i Porjus kraftstation.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, s. 183—184) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ny trefasgenerator i Porjus kraftstation* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under statens vattenfallsverk anvisa ett investeringsanslag av 250 000 kronor.

8:o) **Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 184—186) föreslagit riksdagen att till Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

För ifrågavarande ändamål har 1943 års riksdag ställt 3 000 000 kronor till förfogande. Av detta belopp har hittills använts 2 643 850 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har hemställt om anvisande av ytterligare 2 500 000 kronor för förvärv av enskilda företag av ifrågavarande natur.

Departementschefen har funnit hittills vunna erfarenheter på förevarande område giva vid handen, att statsförvärv av lämpliga enskilda distributionsföretag kunna verksamt bidra till en rationalisering och utveckling av kraftdistributionen i landet. På grund härav och då större delen av de för ändamålet ursprungligen anvisade medlen numera tagits i anspråk, anser departementschefen, att ytterligare medel snarast möjligt böra ställas till vattenfallsstyrelsens förfogande för fortsättande av verksamheten. Mot storleken av det av styrelsen beräknade beloppet, 2 500 000 kronor, har departementschefen icke funnit anledning till erinran. För anslaget användning har synts böra gälla tidigare tillämpade principer.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under statens vattenfallsverk anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

Statens allmänna fastighetsfond.

9:o) **Om- och tillbyggnad av patent- och registreringsverkets ämbetsbyggnad.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 187—189), vilket avser anvisande av medel för fullföljande av tidigare beslutad om- och tillbyggnad av ifrågavarande ämbetsbyggnad, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Om- och tillbyggnad av patent- och registreringsverkets ämbetsbyggnad* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 160 000 kronor.

10:o) **Provisorisk kontorsbyggnad vid Bolinders plan i Stockholm.** Kungl. Maj:t har (punkt 10, s. 189—193) föreslagit riksdagen dels bemyndiga Kungl. Maj:t att med Stockholms stad träffa avtal i huvudsaklig enlighet med en i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 oktober 1946 återgiven överenskommelse, dels ock till Provisorisk kontorsbyggnad vid Bolinders plan i Stockholm å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 20 augusti 1946 framlagt förslag om uppförande vid Bolinders plan i Stockholm av en provisorisk kontorsbyggnad samt hemställt om härav betingad medelsanvisning. I fråga om motiven till förslaget inhämtas ur statsrådsprotokollet följande.

En förutsättning för att högsta domstolen skall kunna få de lokalutrymmen, som domstolen behöver i samband med processreformens genomförande den 1 januari 1948, är att möjlighet öppnas att omedelbart påbörja ombyggnadsarbetena i Gamla rådhuset, vilken fastighet enligt 1940 års markavtal mellan kronan och Stockholms stad skall tillfalla kronan samt därvid jämlikt riksdagens beslut tagas i anspråk för högsta domstolens räkning. Emellertid torde kronan på grund av särskilda omständigheter icke bliva berättigad att med tillämpning av markavtalets bestämmelser taga nämnda fastighet i besittning förrän tidigast den 1 juli 1949. Kronans tillträde till fastigheten är nämligen beroende av den tidpunkt, då de av markavtalet berörda fastigheterna nr 3 och 4 i kvarteret Glasbruket (karolinska institutet) kunna upplåtas till staden, och denna tidpunkt har blivit uppskjuten på grund av att färdigställandet av karolinska institutets nya byggnad blivit försenat.

En möjlighet finnes dock för kronan att det oaktat redan nu få disponera Gamla rådhuset, nämligen om kronan hyresfritt ställer andra lämpliga lokaler till förfogande för de till staden hörande myndigheter, vilka för närvarande äro placerade i byggnaden. Sådana lokaler kunna emellertid enligt vad byggnadsstyrelsen meddelat icke för närvarande anskaffas på annat sätt än genom uppförande av en provisorisk byggnad för ändamålet. Underhandlingar, som av byggnadsstyrelsen förts med representanter för staden, ha givit till resultat, att staden förklarar sig villig att mot en formell avgift ställa erforderlig mark för en dylik byggnad till förfogande samt att även i övrigt

lämna viss ekonomisk medverkan till byggnadsföretagets genomförande. Byggnaden skulle härvid förläggas till Boiinders plan, där tomtmark beräknas kunna disponeras för ändamålet under en tidrymd av minst tio år. Enligt den i ämnet träffade preliminära överenskommelsen med staden skulle byggnadskostnaderna, vilka beräknats till 1 000 000 kronor, fördelas lika mellan kronan och staden. Därest staden komme att begagna sig av den lösenrätt till byggnaden, som enligt överenskommelsen förutsatts skola inträda sedan den hyresfria upplåtelsen av byggnaden till staden upphört, skulle staden erlægga en lösensumma motsvarande den verkliga byggnadskostnaden, minskad dels med en tiondel därav för varje år, som staden hyresfritt disponerat byggnaden, dels ock med den av staden inbetalda andelen i byggnadskostnaden. Om staden däremot icke skulle begagna sig av sin lösenrätt, skulle kronan till staden återbetala nyssnämnda andel och därjämte erlægga ett markarrende av 10 000 kronor per år för tid, varunder kronan bibehölle fastigheten för annat ändamål.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Någon möjlighet att på annat sätt än det byggnadsstyrelsen föreslagit i tid lösa lokaltragan för högsta domstolen synes icke föreligga. På grund härav och då ett av denna fråga föranlett uppskov med processreformens genomförande icke bör ifrågakomma, torde byggnadsstyrelsens förslag böra godtagas, under förutsättning att stadskollegiets i Stockholm beslut om godkännande av förenämnda preliminära överenskommelse fastställes av stadsfullmäktige. I avvaktan härpå synes förslag böra avlätas till riksdagen dels om bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa avtal med Stockholms stad i huvudsaklig enlighet med vad här anförts, dels ock om anvisande av medel till byggnadsföretaget. Den av byggnadsstyrelsen beräknade kostnaden, 1 000 000 kronor, torde härvid böra läggas till grund för anslagsberäkningen. Beloppet synes i sin helhet böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. Stockholms stads bidrag, beräknat till 500 000 kronor, bör i sinom tid tillföras den å investeringsstaten för statens allmänna fastighetsfond uppförda titeln Bidrag från kommuner.

För det fall att Stockholms stad framdeles skulle komma att inlösa byggnaden, torde Kungl. Maj:t i samband därmed få meddela beslut beträffande dispositionen av lösensumman.

I likhet med departementschefen finner utskottet angeläget, att nya lokaler planenligt iordningställas för högsta domstolen. En förutsättning härför är att Gamla rådhuset i Stockholm snarast möjligt utrymmes av Stockholms stad och blir tillgängligt för ombyggnadsåtgärder. Stadens medverkan härutinnan är emellertid betingad av att kronan ställer lokaler till stadens förfogande under den tid, staden enligt avtal är berättigad använda rådhusbyggnaden. Byggnadsstyrelsen har nu föreslagit, att kronan med viss medverkan från stadens sida enligt en i ärendet träffad preliminär överenskommelse uppför en provisorisk kontorsbyggnad för tillgodoseende av stadens lokalbehov. Utskottet kan icke underlåta framhålla, att det måste te sig mindre ändamålsenligt att för så kort användningstid uppföra en provisorisk byggnad av här föreslagen storlek. Under för handen varande omständigheter har emellertid utskottet ansett sig böra tillstyrka det av byggnadsstyrelsen framlagda och av departementschefen förordade förslaget till överenskommelse. Utskottet tillstyrker sålunda Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att med Stockholms stad träffa avtal i huvudsaklig enlighet med den i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 oktober 1946 återgivna överenskommelsen,

b) till *Provisorisk kontorsbyggnad vid Bolinders plan i Stockholm* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

11:o) Provisoriska byggnader för statens priskontrollnämnd och statens bränslekommission. Kungl. Maj:t har (punkt 11, s. 193—198) föreslagit riksdagen att till Provisoriska byggnader för statens priskontrollnämnd och statens bränslekommission å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor.

I skrivelse den 23 juli 1946 har *byggnadsstyrelsen* framlagt förslag om beredande av nya lokaler åt statens priskontrollnämnd och statens bränslekommission. Styrelsen har föreslagit uppförande å kronans mark av fyra barackbyggnader för en sammanlagd kostnad av 1 600 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

De alltjämt tilltagande svårigheterna att bereda tillräckliga tjänstelokaler åt de statliga myndigheterna i Stockholm ha, såsom framgår av den lämnade redogörelsen, ytterligare tillspetsats till följd av att hyresavtalen för en del av priskontrollnämndens och bränslekommissionens lokaler icke längre kunnat förlängas. Enligt de av byggnadsstyrelsen lämnade uppgifterna skulle priskontrollnämnden inom en nära framtid behöva avträda sina lokaler i fastigheterna Hamngatan 5 och Klarabergsgatan 31 om sammanlagt 54 rum. Bränslekommissionen har nödgats återlämna sin huvudlokal i fastigheten Sveavägen 63. De lokaler kommissionen erhållit i stället utgöra icke någon fullständig kompensation för de avstådda utrymmena och äro därjämte förenade med den olägenheten, att de äro spridda på ett flertal håll i staden. Till detta kommer att båda myndigheterna nu anmält behov av ytterligare lokaler på grund av vissa utvidgningar av verksamheten.

Någon möjlighet att genom ianspråktagande av befintliga utrymmen i kronans fastigheter eller genom förhyrning på ett tillfredsställande sätt tillgodose här ifrågavarande lokalbehov torde icke för närvarande stå till buds. Under sådana förhållanden och då en minskning av de nämnda myndigheternas verksamhet icke nu kan förutses, synes någon annan utväg att lösa frågan ej återstå än den av byggnadsstyrelsen anvisade, nämligen att uppföra provisoriska byggnader för ändamålet, och jag vill därför förorda att så sker. Det torde i detta sammanhang böra erinras om att lokalbehovet bland annat för utlänningskommissionen delvis tillgodosetts på liknande sätt.

Vid den här angivna lösningen vinnes den fördelen att såväl bränslekommissionen som priskontrollnämnden, vilka för närvarande i lokalhänseende äro uppdelade, bränslekommissionen på sju och priskontrollnämnden på tre olika fastigheter, skulle få sina lokaler samlade på ett håll. Detta bör vara ägnat att skänka ökad effektivitet åt verksamheten och sannolikt även medföra en viss omedelbar personalbesparing. Vidare skulle det, såsom byggnadsstyrelsen framhållit, bliva möjligt att avveckla den jämförelsevis dyra

förhyrningen för priskontrollnämnden i Hotell Regina och därigenom samtidigt i någon mån minska den rådande bristen på hotellrum i huvudstaden. Det torde i detta sammanhang böra nämnas, att Svenska turistrafikförbundet och överståthållarämbetet i skrivelser till Kungl. Maj:t uttalat önskvärdheten av att kronan genom att avveckla sina förhyrningar av hotell- och pensionatslokaler måtte bidra till att avhjälpa hotellrumsbristen. Slutligen bör framhållas, att de av bränstekommissionen för närvarande disponerade lokalerna kunna, möjligen med något undantag, tagas i anspråk för att täcka en del av de angelägna lokalbehov, som föreligga för vissa andra statliga myndigheter. Beträffande dessa behov torde jag få hänvisa till vad därom anföres i det följande under punkten 12.

Även om de båda krisorganens verksamhet framdeles skulle komma att helt eller delvis avvecklas, torde de ifrågasatta investeringarna icke därmed bli onyttiga. Med hänsyn till det stora antal statliga verk och myndigheter i Stockholm, som icke nu och sannolikt ej heller inom en överskådlig framtid kan beredas utrymme i kronan tillhöriga fastigheter, synes det nämligen icke erbjuda några svårigheter att finna en lämplig användning för byggnaderna även för det fall, att de ej längre skulle behövas för sitt ursprungliga ändamål.

Byggnadsstyrelsen har beräknat att fyra byggnader, innehållande totalt omkring 260 rum, skulle erfordras. Byggnadskostnaden uppskattas till sammanlagt 1 600 000 kronor. Byggnaderna skulle uppföras på kronans mark vid Valhallavägen och inom Mariebergssområdet. Mot vad sålunda föreslagits har jag icke funnit anledning till erinran.

Utskottet har under nästföregående punkt givit uttryck åt sina betänkligheter mot uppförande av större byggnader av provisorisk karaktär. I förevarande fall komma emellertid byggnaderna att ligga på kronans mark, varför större möjligheter föreligga att erhålla ett mot den erforderliga investeringen svarande utbyte. Med hänsyn till de av departementschefen angivna fördelarna av byggnadsföretaget — ej minst möjligheterna att frigöra kostnadskrävande förhyrningar av hotellutrymmen — har utskottet funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må till *Provisoriska byggnader för statens priskontrollnämnd och statens bränstekommission* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor.

12:o) **Anordnande av vissa förvaltningslokaler.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, s. 198—201), vilket avser anvisande av medel för att genom inredande av reservutrymmen, omändring av befintliga tjänstelokaler eller utförande av snärre tillbyggnader hos olika institutioner och myndigheter provisoriskt eller definitivt lösa föreliggande lokalfrågor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anordnande av vissa förvaltningslokaler* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

13:o) **Inköp av fastigheten nr 13 i kvarteret Wattrang i Karlskrona.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13, s. 201 och 202) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Inköp av fastigheten nr 13 i kvarteret Wattrang i Karlskrona* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 175 000 kronor.

14:o) **Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 14, s. 202—204), vilket avser ytterligare medelsanvisning för mötande av prisstegring och för vissa kompletteringsarbeten beträffande tidigare beslutad tillbyggnad av landsstatshuset i Malmö, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 181 000 kronor.

Diverse kapitalfonder.

15:o) **Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 15, s. 205—227) föreslagit riksdagen att till Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Inom kommunikationsdepartementet utsedda sakkunniga för utredning av väg- och vattenbyggnadsväsendets verkstadsfråga — *verkstadskommittén 1945 för väg- och vattenbyggnadsväsendet* — ha den 25 maj 1946 framlagt betänkande med förslag till verkstadsorganisation för väg- och vattenbyggnadsväsendet (SOU 1946: 43).

Över betänkandet ha till följd av remisser yttranden avgivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, generalpoststyrelsen, vattenfallsstyrelsen, chefen för försvarsstaben, arméförvaltningen, krigsmaterielverket, statens organisationsnämnd, bilverkstädernas riksförbund, Sveriges automobilhandlareförbund samt svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet.

I skrivelse den 30 augusti 1946 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* i samband med utlåtande över kommitténs förslag framlagt anslagsäskanden i vad avser de tekniska anordningarna och därvid föreslagit, att medelsanvisning måtte ske å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Beträffande innebörden av kommitténs förslag samt däröver avgivna yttranden får utskottet hänvisa till propositionen (s. 206—224). Här må emellertid sammanfattningsvis framhållas följande.

Väg- och vattenbyggnadsverkets verkstadsorganisation utgöres för närvarande i huvudsak endast av till huvudgaragen anslutna mindre serviceverkstäder. Dessa äga i allmänhet icke tillräcklig kapacitet för utförande av större reparationer och revisioner av verkets motorfordon. För dylika arbeten anlitas i stället i stor utsträckning privata verkstäder. Däremot utföras erforderliga reparationer å vägmaskinerna i regel vid verkets egna verkstäder, ehuru detta på grund av brist på tillräcklig verkstadsutrustning hittills erbjudit vissa svårigheter.

Sedan verkets materieluppsättning efter skedd upprustning nått den storlek, som anses motsvara det vid nuvarade förhållanden föreliggande behovet, beräknas för densamma krävas en arbetsmängd för reparationer, revisioner och dylikt, dock icke revision eller renovering av motorer, av ca 1 700 000 verkstadstimmar per år. Under förutsättning att ett av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upprättat utvecklingsprogram för serviceverkstäderna genomföres, skulle mot nyssnämnda arbetsbehov komma att svara en sammanlagd årskapacitet hos serviceverkstäderna av omkring 1 175 000 verkstadstimmar. En arbetskvantitet av ca 525 000 verkstadstimmar, avseende huvudsakligen större reparationer och revisioner, skulle härvid återstå att effektuera i annan ordning.

Den för utredning av väg- och vattenbyggnadsverkets verkstadsfråga tillsatta kommittén har övervägt olika möjligheter att tillgodose nämnda behov. Kommittén har därvid funnit, att en samordning med verkstadsrörelsen vid andra statliga verk icke skulle utgöra en lämplig lösning. Därest en under utredning varande central bil- och motorverkstad vid statens järnvägar framdeles komme till utförande, anser emellertid kommittén det kunna ifrågasättas, huruvida icke denna verkstad borde dimensioneras för upptagande jämväl av motorrenoveringar för väg- och vattenbyggnadsverkets räkning. Även den hittills tillämpade ordningen för att tillgodose verkets reparationsbehov, nämligen genom anlåtande i större utsträckning av privata verkstäder, har kommittén funnit mindre tillfredsställande med hänsyn bland annat till den splittring i systemet, som härvid uppkomme, i det att verket även i fortsättningen skulle behöva självt ombesörja reparationer och revisioner av vägmaskinerna på grund av ej alltid lämplig belägenhet samt bristande kapacitet hos de privata verkstäderna.

Efter dessa överväganden har kommittén kommit fram till den slutsatsen, att förevarande fråga bör lösas i huvudsak genom en utbyggnad av verkets egen verkstadsorganisation. Olika alternativ, hänförande sig till frågan om centralisation eller decentralisation, ha härvid varit föremål för utredning. Kommittén har stannat för att förorda ett decentraliserat system och föreslår i enlighet härmed, att 20 s. k. depåverkstäder, fördelade på olika län, uppföras. I fråga om motorrenoveringarna har kommittén dock utgått ifrån att dessa fortfarande skulle utföras vid utomstående verkstäder.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Av den verkställda utredningen synes mig till en början framgå, att reparations- och underhållsarbetet beträffande vägmaskinparken, vilket arbete är av större omfattning än motsvarande arbete beträffande motorfordonsparken, om man härvid bortser från motorrenoveringarna, utgör en uppgift som även i fortsättningen måste i huvudsak vila på väg- och vattenbyggnadsverkets egen verkstadsorganisation med hänsyn bland annat därtill, att tillräcklig kapacitet för att upptaga hithörande arbeten saknas utanför verket. Om under sådana förhållanden verkets övriga verkstadsarbete förlägges vä-

sentligen till privata eller till andra statliga verkstäder, innebär detta en begränsning av arbetsunderlaget för verkets egen verkstadsrörelse, som kan medföra driftsekonomiska och organisatoriska olägenheter för verket. Sålunda kan framhållas, att möjligheterna att effektivt utnyttja kapaciteten hos den personal (verkmästare och arbetare) och maskinutrustning, som i varje fall erfordras vid verket för vägmaskinparken m. m., i dylikt fall torde bli mindre. Jag anser därför, att endast tungt vägande skäl böra få föranleda ett frångående av principen att verket självt ombesörjer huvudparten av sitt verkstadsarbete.

Vad angår frågan om att i enlighet med arméförvaltningens och krigsmaterielverkets uttalanden en del av här berörda arbete skulle överflyttas till försvarets motorverkstäder för att bereda sysselsättning åt dessa, vill jag i anslutning till chefens för försvarsstaben utlåtande först framhålla, att det även ur försvarssynpunkt är av betydelse, att väg- och vattenbyggnadsverket erhåller sådana resurser, som sätter verket i tillfälle att utan ongång tillgodose reparationsbehovet för dess materiel. På grund härav och med hänsyn till vad jag nyss anfört om behovet av ett tillräckligt arbetsunderlag för verkets egen verkstadsrörelse, anser jag mig icke böra förorda ett system, enligt vilket verket skulle beträffande sitt kontinuerliga reparationsbehov i någon mera väsentlig omfattning repliera på de militära verkstäderna. Däremot förutsätter jag i likhet med verkstadskommittén, att väg- och vattenbyggnadsverket vid tillfällena, då arbetsanhopningen överstiger den egna organisationens kapacitet eller eljest då så av praktiska skäl är påkallat, anlitar försvarets verkstäder. Jag vill i detta sammanhang tillfoga, att jag utgår från såsom självfallet att väg- och vattenbyggnadsverkets verkstadsorganisation under alla förhållanden icke skall dimensioneras för större belastning än som motsvarar den normalt förekommande.

I likhet med verkstadskommittén anser jag lämpligt, att vid den pågående utredningen rörande en central bil- och motorverkstad vid statens järnvägar undersökning göres rörande förutsättningarna för att till en sådan verkstad förlägga även motorrenoveringsarbetet för väg- och vattenbyggnadsverket samt vissa andra verk.

Vad beträffar alternativet att väg- och vattenbyggnadsverket även framdeles i mera betydande utsträckning skulle anlita de privata verkstäderna torde min inställning härtill i huvudsak framgå redan av vad jag nyss anfört rörande de militära verkstäderna. Jag har sålunda icke kunnat finna ådagalagt att anlita de privata verkstäderna skulle innebära sådana fördelar, att väg- och vattenbyggnadsverket i motsats till andra statliga institutioner med mera omfattande fordonspark bör avstå från att självt ombesörja sina fordonsreparationer. Det må i detta sammanhang erinras om bilverkstädernas riksförbunds tidigare återgivna uttalande, att de från väg- och vattenbyggnadsverket härrörande reparationsobjekten i och för sig icke vore eftersträfvansvärda för de privata verkstäderna, enär uppdragsgivaren krävde att själv få tillhandahålla reservdelar. Jag anser mig också, i anslutning till organisationsnämndens utlåtande, böra framhålla, att motorfordonsbeståndets fortgående ökning och jordbrukets motorisering m. m. torde komma att ställa sådana krav på de privata verkstäderna, att en avlastning från ifrågakvarande verkstäder av de statliga reparationsuppdragen, vilka ofta kräva förtursrätt, kan vara fördelaktig.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har jag funnit mig böra tillstyrka en utvidgning av väg- och vattenbyggnadsverkets verkstadsorganisation. Denna utvidgning synes av skäl som anförts av verkstadskommittén böra ske i enlighet med depåverkstadsalternativet. Mot det av kommittén i sådant hän-

seende framlagda utbyggnadsprogrammet, vilket beträffande anläggningarnas antal och kapacitet synes vara avpassat efter verkets beräknade normalbehov, har jag icke funnit anledning till erinran. Jag förutsätter, att de av vattenfallsstyrelsen framförda erinringarna mot kommitténs principritningar till verkstadsbyggnaderna bliva föremål för närmare överväganden inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i samband med utarbetandet av de definitiva ritningarna.

På grund av vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört rörande lämpligheten ur kostnadssynpunkt av att genomföra här ifrågavarande byggnadsprogram i samband med vissa nu förestående garage- och förrådsbyggnadsarbeten anser jag mig böra tillstyrka styrelsens förslag om att medel för ändamålet anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Mot den framlagda kostnadsberäkningen har jag icke funnit något att erinra. Enligt denna beräkning skulle den totala investeringskostnaden för depåverkstäderna, 2 600 000 kronor, fördela sig på följande anslag under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond, nämligen med 2 000 000 kronor på anslaget *Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m.* under huvudgruppen *Förrådsbyggnader m. m.*, med 250 000 kronor på anslaget *Vägmaskiner m. m.* under huvudgruppen *Maskincentralförråd* samt med 350 000 kronor på anslaget *Effektförråd*.

Under denna punkt gör jag hemställan om anvisande av medel å anslaget *Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m.*, medan hemställan rörande de övriga anslagen göres under särskilda punkter i det följande.

Kungl. Maj:t har i förevarande sammanhang föreslagit anvisande av medel för möjliggörande av en utbyggnad av väg- och vattenbyggnadsverkets verkstadsorganisation i syfte att vid verkets egna depåverkstäder skall kunna ombesörjas huvudparten av förekommande kontinuerliga reparationer av motorfordon och vägmaskiner. Utskottet har funnit en utbyggnad i enlighet med av departementschefen angivna riktlinjer lämplig och får sålunda tillstyrka, att medel för dess genomförande anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m.* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

16:o) *Vägmaskiner m. m.* I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16, s. 227) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vägmaskiner m. m.* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa ett investeringsanslag av 250 000 kronor.

17:o) **Effektförråd.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 17, s. 227) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Effektförråd* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa ett investeringsanslag av 350 000 kronor.

Stockholm den 5 november 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 270.

Reservationer:

1) vid *punkten 10* (Provisorisk kontorsbyggnad vid Bolinders plan i Stockholm) av herr *Mannerskantz*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kungl. Maj:ts förslag icke må av riksdagen bifallas;

2) vid *punkten 11* (Provisoriska byggnader för statens priskontrollnämnd och statens bränslekommission) av herr *Mannerskantz*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kungl. Maj:ts förslag icke må av riksdagen bifallas;

3) vid *punkten 12* (Anordnande av vissa förvaltningslokaler) av herr *Mannerskantz*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kungl. Maj:ts förslag icke må av riksdagen bifallas.